QUOD DEUS SECUNDET!

DISSERTATIONEM DE VARIOLIS, HACTENUS IN PATRIA GRASSATIS,

Quam
Gratiosissimæ Facultatis Medicæ Lipsiensis
consensu,

SUB PRÆSIDIO
VIRI
NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, EXCELLENTISSIMI
ATQUE EXPERIENTISSIMI
DNI. JOHANNIS Bohn/
Phil: & Medic. Doct. Facult. Med.
Assess. Anat. & Chirurg. Prof. P.
DN. PRÆCEPTORIS ATQVE PATRONI
summè colendi
publicæ Philiatrorum censuræ
subjicit
ANDREAS Buxbaum/
MARTISB. MISNICUS
AUTOR.
Die 11. Aprilis Anno M.DC.LXXIX.

LIPSIÆ,
TYPIS ELIÆ FIEBIG.

REVERENDISSIMI, SERENISSIMI ac CELSISSIMI PRINCIPIS ac DOMINI,

Dn. CHRISTIANI

DUCIS SAXONIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ

ET MONTIUM EPISCOPATUS MARTISBURGENSIS POSTULATI ADMINISTRATORIS, LANDGRAVII THURINGIÆ, MARGGRAVII MISNIÆ, ut & SUPERIORIS & INFERIORIS LUSATIÆ, COMITIS MARCKÆ & RAVENSBURGI, DOMINI in RAVENSTEIN.

DOMINI SUI CLEMENTISSIMI FILII.

Dn. CHRISTIANE.
Dn. AUGVSTE.
Dn. PHILIPPE.
Dn. HENRICE.

DUCES SAXONIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ ET MONTIUM. &c. &c.

DOMINI CLEMENTISSIMI.

SOli facem accendere viderer, si in enarrandis laudibus, qvibus Vosmet inmortaliti consecrastis, diu me detinerem. Sufficiat pro nunc notasse propensionem, qvâ literatos proseqvimini omnes. Certè enim hæc sola, qva & me abuti licentiâ passa est, ut præsens hocce scriptum Illustribus Vestris Nominibus, exornaverim, præmuniverim. Continet hoc meditationes super Variolas, per semestre, & qvod excurrit, spatium, in Patria inqvilinam juventutem grassatas, qvas ut primitias eruditionis meæ, qvalis qvalis etiam, ad Patriæ Patris Celsissimi, immortalis Famæ Hæredum, pedes devotè depono, Clementiam Vestram humillimè rogans, ut qvam à Parente ac Vobis, Celsissimi Principes, gratiam, per 44 annos Ecclesiæ hujus Cathedralis Diaconus vigilantissimus, Pater meus expertus fuit, illam & mihi, filio ejus superstiti devotè devenerari, clementissimè concedatis. Faxit Summus Archiater, ut diu sani degatis, floreatis, ætatis senilis ornatissimum decus, canitiem Serenissimi Parentis, Nestoreosq; annos conseqvamini Omnes!

Celſ. Celſ. Celſ. Celſ.
Veſtr. Veſtr. Veſtr. Veſtr.

Dabam Lipsiæ die 8. April. Anno 1678.

Subjectiſ. atq; humillim.
Servus
ANDREAS Buxbaum.

A, / Ω 1

PROOEMIUM.

Humorum vitia gravius luere animalem œconomiam, qvilibet Neotericorum politioribus imbutus principiis, mecum non diffitebitur. Sic de chylo cæterorum humorum qvasi fundamento & radice ubivis instituuntur qverelæ, qvod hic digestionis errore nunc viscido-acidus, nunc nidorosus, nunc alio modo corruptus, innumera mala, ut fluxus cœliacos, lienterias, dysenterias, alvi adstrictiones, flatus, vermes, tormina etc. œconõiæ nostræ animali causetur. De bile ex cista fellea in duodenum pro chyli perfectione (si vera sunt, qvæ ab Autoribus partim scribuntur, partim dicuntur) translata, notorium, qvod vitiosè genita non minimum damnum huic inferat. De sangvine, partim à vitiosis, ex cæteris digestionum officinis, transmissis; partim vitiosis, inspiratis, malè affecto, luce meridianâ clarius, qvod hanc mirum in modum turbet, planeq; non rarò destruat. Sed qvid dicamus de lympha in glandulis tam conglomeratis qvam conglobatis transcolatâ, nonne & ab hac, vitiosè nimirum genitâ, vel aliàs malè affectâ, exitium œconomiæ dictæ animali metuendum? Dicimus omninò: Hæc enim, qvibuscunq; erroribus s. externis sive internis, reddita nimis acris, acida, salsa vel alia qvalitate vitiosa conspurcata, est is ipse hostis infensissimus, â qvo hæc truculentissimas, periculosissimas, non dicam vix domandas; ut luem veneream, scirrhos, strumas, inflammationes, lipothymias, syncopes, cordis palpitationes, scorbutum, hecticas, febres Sylvio dictas lymphaticas, asthmata phthises, tusses, raucedines, dentium dolores, spasmos, paralyses, scabiem, atrophiam, arthritidem vagum fixamq;, febres cū excretione cutanea conjunctas, ut petechias, purpuram, maculas, scorbuticas, morbillos, vario-

dulc-acidam) corrupti, lympham minus temperatam, sed qvalitatibus excessivis, disponentibus sic rebus non-naturalibus, corpori noxiis, imbutam gignunt, genitam ad Mm. Sam distribuunt, hancq; simili labe inficiunt. Et nec hoc sine ratione à nobis ita statui credas, adi *Horst. lib. 6. Obs. Append. p. 308.* affirmantem, qvod suscepti è Parentibus lue gallica infectis omnium gravissimè variolis decubuerint. Jam v. omnium suffragio certum est, luis gallicæ radicem hærere in glandulis. Qvod si ergò lue gallicâ infectorum liberi ob vitium hæreditarium & connatum, in glandulis hospitans, variolis, majoribus qvidem stipatis symptomatis, affecti sint, qvidni & in illis, ab infectione hæreditaria immunibus glandulæ subjecti locum tueantur. Nec minus & hoc confirmant glandularum, circa fauces & collum situatarum dolores tumoresqve, de qvibus subinde variolantes conqveruntur; it. tusses, raucedines aliaq; symptomata variolarum eruptionem antecedentia: qvatenus lympha vitiosè genita nunc proprio domicilio & generationis suæ loco; nunc cæteris partibus, qvibus certos ob usus infunditur, est exitiosa. M. S. a. secundarium morbi subjectum meritò constituitur, qvatenus nimirum hæc lympham vitiosè in glandulis genitam, legeq; circuli hujus humoris sibi infusam, ad tempus fovet, sustinet, & motus inordinatos, ut febrilia symptomata aliaq; mala sufferre cogitur, donec edomito & in corporis peripheriam ejecto fero hoc hoste, se in pristinum statũ vindicet.

§. 4. Causam proximam multi, qvos inter & est certo modo *D. Willis Tr. de Febribus cap. 15. in XII. p: m. 254* cum Arabibus in menstrui sangvinis inqvinamento, tempore formationis in utero materno hauriendo, qvæsivêre. Qvæ opinio cum non solùm apud vulgus sed Eruditos etiam conseqvi videatur applausum, operæ pretium esse duximus paulò fusius huic inhærere. Ante omnia sciendum autem, qvid per fluxum mensium veniat intelligendum Medicis; nimirum fluxus denotatur ille, qui certâ periodo utplurimùm (licet ratione peculiaris sangvinis craseos in qvibusdam nunc anticipet, in qvibusdam verò postponat) Sexui seqviori majorenni (rarissimis siqvidem adscribendus infantibus tenellis obveniens) ob peculiarem sangvi-

nis,

nis, ab aura ex genitalibus M. Sam. inspirante, fermentationem, ortam, est solennis. Hujus nunc intuitu, qvatenus omninò sangvis tunc temporis, maximè à dicta aura genitali alteratus (hinc forsan etiam effectus in alienis corporibus p. naturales Zenith l. adultiorum sangvinis menstrui derivandi videntur) existit, primò intuitu sententiæ huic subesse aliqvid videtur. Verum exactius intuenti, vix omnem, ut dicitur, sustinet probam. I. enim ex Veterum hypothesi falsum est, qvod fœtus H. ex sangvine menstruo mulierum & semine virili in utero formetur nutriaturq; eôdem. II. Modernorum experientiâ constat, qvod non in instantibus mensibus, neq; actu jam fluentibus, sed finitis fiat conceptio; qvò, vasis uteri adhuc nonnihil laxatis qvasi, aura genitalis seminis virilis per hæc ad M: Sam. penetrare, hinc ova muliebria fœcundari, fœcundataq; per ductus Fallopianos ad uteri cavitatem deponi qveant. *Vid. Barbat. de Sang. & vero Exerc. p. 56. 58. Excell. Præs. Exerc. Phys. 24. §. 7.* III. Fermentum seu aura genitalis, tempore menstruationis sangvinem alterans & fermentans exitumq; circa genitalia determinans, gravidationis tempore feriari planè videtur, adeo, ut pleræq; gravidæ ab hoc fluxu immunes omninò degant. IV. Plerorumq; Medicorum Historicorum suffragiô sancitum, primi ævi temporibus nemini, d. saltem Avicennæ aliorumq; tunc temporis Medicorum, variolas innotuisse, qvod tamen omninò factum, si à menstruo sangvine hæ derivandæ forent.

§. 5. Firmiori fundamento inniti videntur illi, qvibus & accensendus *B. Langius in Prælect. de Affect. Infant.* malum hoc toti ferè mundo endemium vitiô hæreditario & principio firmiter in nobis radicāti, adscribentes, persvasi his præpr. argumentis, qvod malum omnibus utpl. sit inevitabile, & qvod hoc præprimis in consangvineos plerumq; grassetur. Et sanè hoc testantur exempla, inter qvæ notabilia seqventia. Sic fratrem & sororem gemellos, hanc Lipsiæ, illum Wittebergæ degentes: Nobilem qvendam Giessæ studiorum gratiâ commorantem, alterum apud matrem domi negotia curantem domestica, fratres germanos, correptos variolis eôdem tempore, ex ore *Excell. Ettmülleri,* Præceptoris maximè

ximè devenerandi relatum habemus. Verum & nec heic tuta fides. Qvoad primum enim argumentum, qvô omnes utplurimum, hoc morbi genere affici dicuntur, perplacet laudati Doctoris sententia, derivantis *Valetud. Infant. Cap. 2. § 27.* hujus causam ex lacte nutritivo tam in, qvam extra uterum hausto ab infantulis; qvatenus hoc, more omnium lacticiniorum facillimæ corruptionis, abeat in liqvamen acido-⊖num, qvod postmodum vitiando corporis succos musteos, & in specie lympham, millia mala producat. Nec desunt præter illa cit. loc. adducta, qvæ hoc confirmant. Freqventissimè enim in recens natis observantur pustulæ molestissimæ latè interdum serpentes (wie Tauben-Eyer groß) qvas nostræ mulierculæ vocant die Hautblasen / interdum cum purpura alba miliacea conjunctæ, lympham primò pellucidam, acrem, cutem excorantem (inqviunt es wird lauter rohe Fleisch) hinc subflavam, ob longiorem (mulierculæ enim in aperiendis his meticulosæ sunt) sub cuticula hærendo, moram, plorantes. In his manifestò apparet lymphæ acrimonia ex vitiô lactis maternæ genita, corrupti, l. à meconio non ritè (qvod sæpè observatur) expurgato, vel digestionis primæ propriæ errato. Qvoad alterum argumentum, qvô in consangvineos utpl. grassare malum innuitur, dici potest, hoc citra vitium posse contingere hereditarium. Cum enim consangvinei utpl. æqvali gaudeant temperamento, æqvali humorum motu, qvid mirum! si, causa occasionali, aëre, epidemicorum affectuum præcipuo autore sic disponente, unô eôdemq; tempore simili affectu hi afficiantur.

§. 6. Videtur, salvo aliorum judicio, causæ proximæ locum mereri lympham qvovis modo s. vitio digestionum s. inspiratorum corruptam, alteratam & in liqvamen acido-salinum p. n. transmutatam. Notetur a. non qvodvis acidum in corpore peccans memet heic velle intellectum; his enim latum qvoq; concedendum est imperium; nam aliud in podagra, aliud in epilepsia, aliud in morbillis, aliud in variolis concipiendum est. Differunt a. saltem in modo, ita ut aliud magis fixum, aliud magis volatile, aliud alio se habeat modo pro sapore spicifico hoc vel illud constituen-

tuente, nobis verò inexplicabili. Præsumitur a. variolarum acidum de natura volatili, ex eo præpr. dignoscenda, qvod hoc fermentorum more (mediantibus particulis volatilibus effectus suos exserentium) contagiosum, ob effluvia è morbido corpore exspirantia, plures inficiat, præterq; alias turbas effervescentias febriles, ab acido haud sperandas fixiori, excitare pote sit.

§. 7. Causa remota seu occasionalis lypham corrumpens & in fermentum acido-salinum acre abire hanc permittens, præter digestionum errata, & præprimis in malo epidemicè grassante, est aër, & in specie hujus ⊖. ♀eo-⊕sum qvibusdam ex causis sufflaminatum, deficiente humido qs. concentratum, sicq; corporib9 nostris haut sufficiẽter sub respiratiõis actu cõmunicatũ. Supponimus n. missâ tanqvam rationi miin9 congrua qvorundam sententiâ, sangvinem, per arteriam pulmonalem advectum, nimis, ob calorem in dextro susceptum cordis ventriculo, ebullientem, refrigerare aërem (qvæ veterum est hypothesis) vel (qvæ Sylvii, ad stylum saltem Modernorum magis sese accommodantis *Disp. 7. p. 78.* est) ratione salis sui purioris condensare denuò in pulmonum vasis sangvinem in cordis ventriculo dextro rarefactum, statuentium; aërem inspiratum, tanqvam fermentum universale omnia vivificans & conservans, multum adjuvare sangvinis, hinc natorum humorum attenuationem & volatilisationem, indeqve dependentem fermentativum motũ (aëris enim præsentia sive omnis fermentatio, experientiâ teste, est frustranea. Cum enim hic in perennenda vita simpliciter necessarius sit; Sangvis autem & chylus ex primis viis advectus, sine attenuatione & volatilisatione fermentationem admittant ægrius, utiq; aliqvid supponendum qvod hanc promoveat. Præstat autem omnium optime hoc aër, qvi sangvini hujusq; sero in pulmonum vesiculis (vesiculare enim experientiâ Cl. Malpighii Anatomici incomparabilis, corpus pulmones sunt) in minima qvasi discerpto, hos ratione ⌒ seu balsami ætherei ♀eo-⊖inii attenuando (forsan & virtute astrali balsamica dotando) volatilisat, ut à statu, ut dicitur, cruditatis ad statum volatilitatis sponte transeat. Hic nunc, prout legitima

tem-

temperie & crasi gaudens sangvinis etiam fermentationem cæterorumq; humorum corporis determinat, & moderatam, nisi aliud circa assumpta & digesta vitium accedat, nostris corporibus conciliat; ita hic ob sufflaminatum, concentratum, plus minus depauperatum, debita humiditate non dilutum, vel nimis interdum. &c balsamum suum 🜍eo ⊖num sangvinem & exin derivatos humores, ad varias ataxias disponit, statumq; corporum sanum in morbosum mutare valet. Sed veniendum ad rem dicendumq;, qvomodo hic in nostro casu causam proximam in actum deducere operosus extiterit. Nimirum præteritâ æstate nostri horizontis plaga cœlum semper habuit lætum, sudum, nullis nubib9 pluifluis ferè, ne precibus qvidem ab Omnipotente efflagitandis, abductum: exin factum, qvod ⊖ aëris 🜍eo balsamicum (aliàs à particulis aqveis sursum elevatis imbitum & terræ tanqvam matrici insinuatum, corpora varia producens, productaq; egregiè restaurans) ex defectu vehiculi humidi socii, qs. concentratum sub libero dio hæserit, hinc superveniente autumno primitus qvidem temperato, statim vero summè rigido; post hyeme, frigoribus, nivibus, grandinibus ingentib9 intermista, concentratius rigidiusq; adhuc factum siet. Stantibus nunc sic rebus aliter fieri non potuit qvam qvod ob defectum aliqvalem hujus (instar balsami aliàs condientis M.Sam, cæterosq; honores) ad putredinalem resolutionem M.S. disposita sit, ex qva febres malignæ ex genere petechialium, arthritides vagæ scorbuticæ cum maculis scorbuticis, in adultiorib9, in tenerioribg verò subjectis, ob musteos humores facillimè alterabiles & corruptibiles, variolæ ortum traxerunt.

§. 8. Cæterum anteqvam progressus fiat ad alia, duæ primitus decidendæ veniunt qvæstiones, communiter à vulgo etiam propositæ, qvî nimirum veniat 1. qvod qvidam à variolis infestentur minimè? 2. qvod qvidam has semel passi nihilominus 2. 3. & pluribus vicibus, notante Borello *Cent. 3 obs. 10.* ab his obruantur. Respondemus pro nostra qvidē tenuitate ad primam: lympham corruptam sub alio posse prodire morbi genere & schemate; capitis nimirum tineá, scabie, pustulis, ulceribus sordidis &c. prout & qvotidiana testatur experientia, qvod scabie l. tinea maculati,

licet

licet variolas antea nondum experti fuerint, raro l. nunqvam his decumbant, l. decumbentes licet, non adeò gravem statum experiantur. Ad 2. Respondemus, hoc contingere ob fermentum malignum non radicitus extirpatum, d. ob neglectam l. negligenter institutam curam, in corpore relictum, qvod data occasione levi denuò expergiscere anteactamq; tragœdiam repetere pote est. Experimur hoc qvotidie in ulceribus sordidis, semper, semel licet coaluerint, recidivâtibus, tâdiu, donec penitus spina evellatur removeaturq;. Nolo jã prolix9 esse in adducendis exẽplis, ut anginis, pleuritidibus, ob fermentum relictum recrudescentibus aliisq; ab Autoribus passim notatis, d. ea duntaxat producam à memet notata. Sic obtigit hâc ipsa hyeme matri meæ tumor (qvi ipsam, aliàs doloribus lancinantibus vagis arthriticis in brachiis & pedibus præpr. valdè vexatam, ab his immunem degere permisit) in osse sacro circa spinam satis grandis ovi anserini ad instar. Pro hoc, eâ qvidẽ parte in præprimis molesto, tollendo suppurandoq;, svasim9 empl. diachyl. c. gumm. Vigõ. malaxat. c. bals. 🜍 terebinth; sed applicatô hoc, sine suppuratione, qvam tamen expectabamus, tumor omninò, maculâ saltem rubrâ relictâ, disparuit, cum ægræ non minimo gaudio. Sed qvid macula rubra sibi vult? Certè recidivam tumoris, paucis præterlapsis septimanis, majoribus qvidem stipatam doloribus, inseqvutam, minabatur. Qva propter mutatô cõsiliô applicabatur empl. cõposit. ex empl. de melilol. diachyl. farina triticea melle & ☍. ♌ succini, molliusculum brevi suppurans tumorẽ, suppurat9 post balsamo 🜍is mundificabatur, ægraq; à molestissimo hoc malo liberabatur. Similiter in Sartoris filiolo observatũ ulcus sordidũ in alterutra mala, neutiqvã sine recidiva, m. superstitiosis (mit versprechen) cõsolidabile remediis, donec hoc (qvod notãdũ, cũ variolis planè disparuit; tumorẽ in superiori maxilla circa gingivam, hyberno præsertim tempore sæpius recidivantem in Materialista qvodam, notatum, tacendo ut prætercam.

§. 9. Differentias variolæ partim à Medicis, partim mulierculis sortitæ sunt varias, ita ut aliæ ratione symptomatum nunc mitiorum, nunc graviorum vocentur vel benignæ vel malignæ. Aliæ à pustularum materia ex vulgi impositione die Wasser-Bocken/Wind-Bocken (qvam natam puto ex lympha primò pellucida in maculis ad suppurationem tendentibus conspicienda.)

à forma aliæ die Spitzbocken/ (faciem enim acuminatam præ se ferunt) aliæ die Fließ-Bocken (majorem in corpore ambitum occupantes & æqvalem cristam formantes) Nostræ benignis accensendæ videntur, symptomata enim dolcranda in qvamplurimis fuêre, & ex tot decumbentibus vix unus periit. Interim si qvæ malignitas his subfuisse visa fuerit, ex symptomatū truculentia dijudicanda, hanc imputatam pro nunc mallem subjectis ipsis, ratione constitutionis tenerioribus, adeoqve minus ferundis malô qvam causæ morbificæ, aliâs æqve multum facienti ad morbi vel benignitatem vel malignitatem. Formam non habuere æqvalem, sed in diversis subjectis diversam; ita ut nunc acuminatæ & pauco pure refertæ; in qvibusdam latè serpentes fuerint; in aliis verò saltem instar macularum rubrarum acuminatarum, sine notabili pure, scabiem siccam æmulantium, sub sqvammarum forma foveis nullis relictis, deciderint. Cæterùm causam sufficientem qvidam non habent in totum disterminantes affectum nostrum à morbillis & petechiis; in radice enim convenire, & certis saltem qvibusdam circumstantiis inter se differre hi affectus videntur; ita ut morbillorum & petechiarum formale consistat in materia plus minus volatili minusq; rosiva & fixa, adeoq; facilè sine pure dissipabili; è contrario variolarum, in materia fixiori, viscidiori, & rosiva, ratione cujus sub cute immobilis & diutius hærendo, in ulcera plus minus purulenta hujus fibras erodentia abit; ita ut hæ deinceps inæqvaliter denuò coalitæ inæqvalitatem sub fovearum forma in hac derelinqvant, gratiam & nitorem interdum summè defœdantem. *Conf. Misc. Curios. Ann. 3. p. 378.* ubi variolæ in morbillos, petechias & vice versa degenerasse notantur. It. *Ann. 6. & 7. Obs. 53. p. 86.* ubi c. petechiis nigris se exhibuerunt.

§. 10. Symptomatum in casu enumeratorum explicatio paucis expedienda venit verbis, unum enim omnia simplicem & communem agnoscunt fontem, fermentum nimirum acre plus minus rosivum, pro partium diversitate saltem, nunc in hoc, nunc in aliud se transformans pathema. Qvatenus enim hoc qvalitate rosiva & morsicante insignitum, ad genus nervosum, cerebriq; in specie defertur membranas, hinc medullam nevorumq; principia,

post

post nervorum qs. vicarium principium spinæ medullam; insignes cephalalgias, vigilias, deliria, epilepsiam, dorsi lancinationes aliaq; symptomata infert. Qvatenus ad M. Sam deponitur, ob luctam cum hac intestinam, symptomata febrilia, pulsum inordinatũ &c. qvatenus cum lympha fermentali ad glãdulas stomachales, ob irritationem orificio superiori molestam, nauseam, vomitus, anxietates præcordiorum; qvatenus ad fauces, ob acrimoniam (⊖so-acidam) omnia enim acria sitim excitandi vim habent) harum siccitatem & hanc inseqventem sitim; qvatenus ad asperam arteriam, ob irritationem molestam, tussim, raucedines aliaq; organorum respirationis vitia causatur, donec subactum hoc & præcipitatum per triplicem evacuationis viam; volatilis nim. magis pars ad glandulas subcutaneas, successivè in ulcuscula erodendas; fixior verò partim ad renes, sub ⊡æ turbalẽtæ; partim ad intestina, sub fæcũ crocearũ & male olentiũ (formaliter qvidẽ õ in sãgvine latentiũ, sed ex loci natura in talia mutandarũ) formâ proscribantur.

§. 11. Nunc ad Prognosin, tàm de variolarum statu præsenti, qvã futuro, post horum evanescentiam, formandam. In præsenti statu perpendenda veniunt præpr. epilepsia, febris, vomitus, diarrhœa & pustulæ. Qvoad epilepsiam, hæc in principio ante eruptionem neminem terreat, cum sine sit periculo; post eruptionẽ verò adhuc persistens mali ominis est. Febris acuta cum variolarũ excretione copiosa bonum; ast, intensa licet, paucis interim protuberantibus pustulis, pessimum suggerit κελνόμενον. Vomitus in principio subortus tolerabilem variolarum cursum, post excretionem verò recrudescens, interiora versus earũ regressum certò mõstrat. Diarrhœa in augmẽto, & statu utpl. est fũesta, valdè enim remoratur, nî impedit omninò, variolarũ egressũ aut eosdẽ recedere cogit. Pustulæ d. 4. l 7. proveniẽtes copiosæ, bonũ; paucæ, cœruleæ, lividæ, nigræ (ad necrosin enim M. Sam dispositã indicãt) malũ portendunt. Retrocedentes, nî qvã citissimè revocantur, utpl. mortem accelerant. Fauces, collũ cæteraq; respirationis organa obsidentes ægri suffocationem; oculos visus hebetudinem, non rarò cœcitatem, minantur. Qvoad statum futurum pertimescenda impr. vitia capitis, ut tinea; organorum respirationis & loqvelæ, ut tusses ferinæ, phthises tabidæ, raucedines ozenæ ulceraq; fauciũ; oculorũ, ut

panni, phlyctæ, opthalmiæ; artuũ, ut dolores vagi imprimis dearticulationis scapulæ cũ humero, apostemata carie ossiũ ut taceam.

§. 12. Superest cura, ad qvam anteqvam me converto præfigendi sunt prius qvidam scopi, secundum qvos hæc absolvi debeat. I. esto, ut fermentum acre, M. Sam. in motum fermentativum inordinatum concitans, corrigatur & præcipitetur. II. Ut correctum & præcipitatum è M. S. eliminetur & ad corporis peripheriam extrudatur. III. Ut suppuratio promoveatur. IV. Ut symptomatibus sub cursu morbi, ægris vel metuendis, vel præsentibus, debitis remediis occurratur. V. Ut Morbi variolas utplurimum inseqvuturi præcaveantur; inseqvuti verò curentur.

§. 13. Hos autem ut eò promptius feliciusq; conseqvamur, consultum omninò est, ut statim in primo principio, qvando infantes incipiunt esse qveruli, ad imitationem egregii, casu licet, inventi, notati in *Ephim. Germ. Ann. 3 p. 13 & 93*, præmittamus purgans appropriatum ex ☿io dulci ritè parato. Et sanè laudem merentur qvoad hoc punctum ☿lia, qvod expertus ipsemet in diversis subjectis testor, qvæ ex exhibitione ☿lium, in tempore factâ, felicem experti sunt variolarum cursum, ita ut præter paucitatem sine ullo stigmate iterum disparuerint. Certè, qvicqvid oblatrent miso-chymici de ☿libus medicamentis, non vereor asserere, perfectam & radicalem variolarum curationem, ut & cæterorum morborum lymphaticorum, in his ritè paratis primum, hinc myrrhatis, consistere. Ex omnibus enim metallicis medicamentis, qvorqvot in officinis prostant præparata, tãta pẽetrabilitate minimè pollent, qvâ ☿ noster, qvi ex omnibus volatissimum metallum, intimos corporis penetrandi recessus, fermentaq; morbosa corrigendi extingvendiq; vim habet, adeò, ut ritè paratus & depuratus (de qvô infra) etiam citra salivationis notam hæc è corpore proscribat expellatqve; Nec moror heic illos, qvi in pristina forma elegans illud ☿le medicamentum & lymphæ acidæ acris correctivum (soli ☿io omnem virtutem debens) cinnabarim cum fæcibus iterum prodire, sine ulla ad M. Sam traductione, perhibent: nullum enim sic in epilepsia per essentiam aliisq; morbis spasmadicis sperandum, ab omnibus ferè promissum Practicis, levamen, si hujus contactus corporalis (virtus enim anodyna & archæi turbati irradiativa, in △e fundenda ☿li naturæ ☉ris, non sufficit)

cum causa morbifica, lympha nimirum acida acri, qvam corrigit, nō fiat. Nec dixisse sufficit, cinnabaris per anum iterum excernitur, E. omnis, & per conseqvens effectus sperandus nullus: minimè. Licet enim ☿ in compedibus 🜍is ♁lis, in recessu acidi, valdà detineatur, neutiqvàm tamen in tantum, ut mirus hic artifex datâ occasione & loco, ex his denuò sese extricare ex parte neqveat; notorium namq; est, qvod qvovis etiam modo vulgari ligatus & fixatꝰ, nihilominus crebrius adhibitus, solita phænomena, tremorem, ⊖vationem aliaq; introducat, abunde contactum hujus corporalem, etiam in abstrusioribus locis, testantia.

§. 14. Juxta purgantia appropriata si laudavero vomitoria, debitò cum moderamine adhibita, res non parùm suspecta videbitur iis meticulosis præprimis, qvibus aliàs hoc medicamenti genus, malè audit. Qvicqvid tamen fit, non est qvod hisce, hoc in casu etiam, sua detrahatur laus: Ipsa enim natura monstrat viam qvam minister Medicus, si citò, turò & jucunde, infringere morborum impetum intendit, omni ex parte seqvi debet. Experimur autem, qvod in principio subortus vomitus morbi cursum reddat tolerandum, semperqve, nî aliud qvid gravius accedat, eventum polliceatur bonum. Qvod si igitur vomitus spontanei â natura ipsa concitati cum ægri contingant evphoria; qvidnî & arte prolecti præstent corpori ægroto commodum. Huic adstipulatur Cl. Virorum experientia: Sic observatione Cl. Præsidis benevolè communicatâ, scimus, non rarò hoc evacuationis genus cum prospero successu & cita variolarum eruptione administratum fuisse. Clarè etiam hinc patet intentio Cl. Ettmülleri, tantoperè commendantis usum pulveris epileptici ♁lis in principio statim adhibendi, sæpius in tenellis vomitum, non sine insigni effectu, concitantis, expulsionem adjuvantis, aliaq; graviora mala præcaventis. Qvò & collimasse videtur Autor Anonymus in Tentam *Medic: de Natura Variol. Londini Ann.* 1674. excuso, qvi vomitoria debitè adhibita expertus *commendat, p.* 58.

§. 15. De V. Sne præmittenda nostris scopis, dubius hæreo, an hæc semper & tutò in variolis administrari qveat? Prostant nihilominùs apud Autores prosperæ successionis exempla, ab aliis tamen non sine ratione refutata. Sic Amatus noster profi-

retur *Cent.3 Cur. 16.* se puero qvinqvenni incidisse venam internam brachii & detraxisse 4. Uncias sangvinis cum optimo successu. Idem confirmat *Horst.p.2. Manual.ad Medic. S.1, p.131. Misc. Curios. Ann.3. Obs.55 p.92.* Accedit & qvod natura ipsa evacuationem sangvinis per narium hæmorrhagiam interdum moliatur. Meo judicio heic cautô opus est, semper enim & ubivis hoc remedii genus eligere velle omninò insulsum; sed respectus habendus ætatis, regionis, constitutionis, viriũ, qvalitatis morbi &c. ne temerè in usum vocatô excretionem retardemus, de qvo *Will. de Feb. p.268.* vel detractô sic virium robore eam omninò impediamus & ægros ad orcum detrudamus.

§. 16. Hic debito modô præmissis, cura secundùm datam methodum est dirigenda. Ubi simul notasse liceat distinctionem Practicis familiarẽ, inter temp9 ebullitionis excretiõis. Illo tẽpore attendend9 venit scop9 noster primus, jubens, ut fermentum acre corrigatur & præcipitetur. Asseqvimur autem hunc medicamentis præcipitantibus absorbentibus vulgò dictis, ut Terreo-alcalinis C.C.S, △. ebure s. △. Unic. fossil. & marino: alcalinis propriè dictis tàm volatilibus ut ⊖ e C.C. viperarum, ♀i &c. qvàm fixis, ut alcali absinth. carduibened. ♀i (omnibus ejusd. in medicina effectus & usus) acidum acre destruentibus: ♃libus, ut ♃ diaph. bez. min. ♃li &c. ☿libus ut cinab. vel nativâ correcta vel ♃li. Cum his tamen semper conjungenda myrrha tanqvam appropriatum lymphæ corrigens, castoreum & opium ritè correctum in legitimâ dosi in adultioribus; in tenellis verò theriaca ad pauca grana impr. si jectigationes corporis nimiæ papularum efflorescentiam impedire videantur.

§. 17. Tempore excretionis, vi scopi nostri secundi, variolarum ad peripheriam corporis, præeunte naturâ, expulsio adjuvanda, medicamentis expulsivis vulgò dictis. Horum numerus latè se extendit, & nulla vetula medicastrix est, qvæ non peculiare possideat; Sufficit heîc tradere selectiora, (selecta enim materia medica & usu comprobata Medicum prudentem decet, ne cum erronea plebe qvævis occursantia arripiat & ad usum parvô commodo trahat) inter qvæ usitatiora sunt semina expulsiva dicta,

ut ſem. cardui bened. napi, citri, aqvileg. (qvibus, ſi ægri inqvieti & jungendum ſem. papav. albi) cum ▽ appropriata in emulſionis formam redacta. Cui optimo conſilio addi poſſunt Eſſ. Caſtor. myrrh. bez. min. ☿ diaph. C. C. ſ. △ unic. marin. &c. ut ſic eò promptius excretio expediatur. Cum autem hæ emulſiones, in ſe alias ſufficientisſimæ, licet edulcoratæ, amaritiem non penitus celent, ſed tenellis, præprimis ſubhauſtus doſi, nauſeoſæ exiſtant, melius fallimus hos ſeqventibus guttulis paucis, & non minori cū fructu, aſſumendis. nim. Eſſ. myrrh. c. Sp. vin. ♀ ſato vel Tinct. ♀i parata. Eſſ. Caſtorei alcaliſata ſeu ante extractionem probe c. ☍ ♀ p. d. imbibiti; vel ex his unà cum aſa compoſita Eſſ. anonyma B. Langii: Elix. propriet. alcaliſato ſ. ſine acido coloris aurei, omnibus vehiculis aqveis ſine præcipitatione jungendo. Elix. Propr. volatili ſeu cum ⚗ ✱ci vinoſo parato, itidem ſine præcipitatione aqvoſis nubendo.

§. 18. Externè mulierculis in uſu ſunt freqventi frictiones cum pannis ſcarlatis; qvæ licet determinatæ materiæ ratione (ab alia enim, non qvidem ratione coloris ſimili, idem ſperandus effectus) ſuperſtitionem redoleant, non prorſus tamen damnandæ ſunt: irritatæ enim h. m. ſuperficietenus fibræ, ſicq; criſpatæ, lymphæ allectæ aliqvo modo remorantur gradum (ubi enim dolor, ibi ſecundum Veteres humorum affluxus) ut hæc eò citius pedem figat, cutemq; exulceret. Convenientiora hoc in paſſu videntur (eô ſc. in caſu ubi ægrius prorumpunt) veſicatoria, hic nunqvàm ſatis laudanda, de qvibus infra pluribus.

§. 19. Tertio ſcopo, ſuppurationi nimirum promovendæ; ſatisfaciunt marina, ut corallia, mater perlarum (cùm hujus fructus margaritæ juvencularum corollariis & armillis aptiora videantur) & polychreſti ♋rum oculi, ſeu potius lapilli, qvibus tamen ſemper ſocianda myrrha; ita inſigniter reſtitantia adhuc ſymptomata mitigabimus, eradicabimus, ſuppurationem promovebimus, adeò ut ſine notabili fovearum veſtigio variolarum cruſtæ decidant.

§. 20. Propero ad qvartum ſcopum, qvô jubemur, ut ſymptomatum tempore morbi obvenientium ratio habeatur. Inter

hæc

hæc primum locum sibi vindicat vomitꝰ, plerumq; tragœdiæ prodromum agens. Hic tanqvam faustum omen (ni al a accedant graviora mala) morbi levioris cursus feliciorisq; eventus, in principio cohibendus neutiqvam, d. sinendꝰ est; nimius verò diutiusq; excretionem sic retardando, protractus, sistendus alexipharmacis, additis aromaticis moderatè adstringentibus; externè ordinando litus ex aromatum, aromaticorum, v. g. caryoph. inacis cinamom. succin. menth. spicæ &c. 🜔is, nunc simpliciter mistis, nunc pro consistentia meliori exceptis in 🜔 N. M. expr, scrobiculo cordis applicandos unà cum latere calefacto.

§. 21 Epilepsiam optimè præcavemus svasu *Dn. D. Ettmüll. in Valetud.* sumpto, debita in dosi in primo statim principio, pulv. epileptico ℈li, s. 🜍e ☉to ℈ii ultimæ ⊼tionis, odoris alliati. Eliminatâ enim sic nunc per secessum, nunc vomitum, in primis viis excrementorum saburrâ, optimè ansam huic malo, utpl. affligente, præscindimus, &, si non in totum, in tantùm tamen, tollimus. Qvod si nihilominus in morbi incremento hæc appareat, ob non, præterlapsô sic morbi principio, adhibendum dictum pulv. ℈lem, aliàs summè proficuum, ad tutiora melioraqve vix accedimus, qvam cinnabarina suprà laudata, aliis, vel ℈libus, cervinis &c. socianda & liqvorem C. C. succinatum præpr. c. ▽. antepileptica rubra D. D. Glassii, Archiatri *Clementissimi nostri Christiani* spectatissimi epotum; adjungendo tamen simul externè paulò ante memoratos litus aromaticos.

§. 22. Accidit sæpiùs, ut in statu, ægri, vel ex morbi vehementia, vel sudatione nimiâ, maximam patiantur virium prostrationem (sie liegen als wenn sie tod wären) His ut succurratur, in priori casu nil melius dabimus Tinct. corall., si cui obrigit, verâ, vel hujus in defectu, corallor. solutione c. 🜍 Cord. cervi D. Mich. ob ingredientem ambræ essentiam egregiâ: In posteriori verò haustulo vini, vel pane similagineo vino intinctô. Aliàs non nimis simus liberales in exhibendo vino, ne acoris ratione noxa patientibus inferatur.

§. 23.

§. 23. In defendendis partibus præ cæteris considerationem merentur oculi & collum, ne à variolis infestentur, ab illis enim cœcitas, ab hoc suffocatio metuẽda. Præservationis oculorũ ergò multa, tam à Practicis qvam mulierculis offeruntur, oculi bulbo applicanda, ut allii comesti halitus, langventiũ oculis, repetitis vicibus, jejuno stomacho, inspiratus, infusũ croci in ▽ qvadam ophthalmica, oculis instillandum; succus rutæ recenter expr. depuratus, cũq; ▽ fœnic. chel. maj. vel alià ophthalmica mistus applicandus oculis. Frustũ carnis bubulæ vel vitulinæ, magnitudine Joachimici imponendum &c. *Verum cum hæc omnia* non virtutis specificæ ratione, sed saltem materiam morbosam repellendo, seu potius cohibendo, ne influat facilè, operari videantur, horum loco sufficiat *chrystallus montana*, optimè in oculi bulbo præcautura variolarum insultum. Bulbô à variolis immuni licet, nihilominus utplurimum palpebrarum cilia à lympha viscida inviscantur, adeò ut aperiri neqveant. Pro his reserandis, ne noxa à sanie inferatur, multa tentantur, ut lactis (ob acorem tamen facilè contrahendum non semper tutus) cremor, decoct. malv. melil. lini, fœnugr. qvæ omnia emolliendo & corrigendo *acrimoniam* lymphæ operari videantur. Raræ commiserationis exemplum annotat *Cl. Bartholin. Cont.* I. *Obs. 29. p. 46.* nutricis, lingvâ lingendo propriâ, oculos variolantis pueri, recludentis, qvi valdè aliàs de oculis periclitabatur.

§. 24. Collo faucibusq; præservandis commendantur à Practicis mucil. sem. cydon. lini fœnugr. succ. ♋ fluv. expr. mist. cũ ▽ sedi maj. ⊕ depurat, (⊖ prunellæ, qvia semi alcalisatum & fixatum cum ♀e est, nullius hic in casibus, ut & nec in anginis, existit usus) Decoct. balaust. succ. granat. rob. dianuc. diamor. qvibus, si sicca tussis simul affligit, add. syr. scabios. liqvirit. de jujub. papav. rhead. loch. passul. &c. Addatur, sordidum licet, exporiston, stercus eqvinum in potu ordinario datum, qvod ratione ⊖is ⊕ si polychresta est medicina. Vel ad imit. Anglorum stercus ovillum vel caprillum cum haustulo vini expr. epotum.

§. 25. Haut raró experimur variolas, protuberantes licet intro serpere ægrorum maximo cum damno. In his igitur, si salus ægrorum nobis curæ est, revocandis, nihil utilius censemus interné

nè sumptis volatilibus salinis, externè verò applicatis vesicatoriis. Inter interna expeditius non habemus qvam essent. myrrh. cum ⊖*ci vinoso paratam, vel magis compositum medicamentum. Elix. propr. volatil. Et sanè fateor, me hujus usum in talibus morbis, ubi expulsione opus fuerit, scabie nim. retropulsâ, mensibus & lochiis deficientibus, vel non ritè fluentibus &c. semper deprehendisse felicem. Nec hoc mireris; cum myrrha, alias in scopo expulsionis multa promittens, valdè à menstruo, ut mihi qvidem constat volatilissimo & penetrantissimo, in virtute exaltetur, adeò, ut raro Medicum, nobilissima hæc medicina, exoptatissima, hac in parte, spe frustretur. De vesicatoriis externè applicandis non parum habeo qvod prædicem: Nihil jam dicam de horum commodo in petechiis, qvibus mediantibus innumeros valetudini pristinæ restituisse juratus testatur *Horst. Decad. Epist. Med. Ep. 10 p. 53.* cum qvo conferatur *Lotich. Obs. Med. l. 1. cap. 7. obs.* 15. in febribus malignis, de qvo *Misc. Curios. Ann. 2. Obs. 214. p. 315.* Sed eo saltem, qvod subinde Viri docti, & ego cum his, in variolarum in corpus remigrantium, revocatione, experti sumus. Ulterioris confirmationis ergò subnectere liceat historiolam qvandam grassante hoc affectu notatam. Puella nimirum VI. annorum, tam ob animi qvam corporis dotes Parentibus charissima, variolis afflicta, propter deliriū perpetuum corporisq; hinc inde jectigatiões, sub lectulo neutiqvam detinenda, loco symptomatum, post protuberantes papulas, mitiorum, patitur graviora, fit anxia magis, vires insigniter prosternuntur, repetunt vomitus, omnia in pejorem mutantur statum. Hinc vocatus, tanqvam malum omen excipiebam vomitus repetentes, statimq; suspicabar variolarum introrsum versus iter, qvod & confirmabat accurata harum inspectio, violaceo enim visebantur tinctæ colore, inqve sui medio foveam monstrabant. Qvare præsentius remidium in his revocandis arripere vix potui, qvam, ut juxta interna expellentia laudata, excitarem vesicas, utpote qvas experientiâ Cl. Borrichii ex Act. Med. Haffn. summè proficuas sciebam; nec hoc fine innani effectu: præterlapsis enim 9. præter propter horis, unà cum vesicis

lym-

lympha acri pellucidaq; turgidis, redeunt denuô variolæ, simulq; salutis, valdè antea dubiæ, iterum spes affulget. Notetur autem post vesicas factas, vulnuscula esse per aliqvot dies, servanda aperta; non qvidem more imprudentum Chirurgorum, folia brassicæ, empl. sperm. aliaq; saturnina solùm applicantium, cum hæc brevi coalescere denuò vesicas sinant, sed emplastris aptis, non vesicantibus, sed stimulantibus saltem cutem, ut lympham suam eò promptius ploret. Nim. Recip. Empl. qvodcunqve, diapalm. Norimb. vel saltem cera threbinthinata, huic add. empl. vesicatorii tantum, qvantum ad irritationem non autem vesicationem sufficit; ita, præsertim ubi necessitas hoc exigit, non solùm ad aliqvot dies, & septimanas, imô menses lymphæ effluxum citra noxam promovere qvamoptimè poterimus. Conf. qvoad vesicatoriorum usum præter *Act. Haffn. cit. Misc. Cur. Ann. 4. & 5.* ubi natura ipsa mediante vesica in corpore excitata post lymphæ acris effluxum se â petechiis liberaverit.

§. 26. Non parum etiam facessant negotium nobis ulcuscula sanie turgida, idqve duplicem ob metum; I. qvod interdum latè serpant, &, fibras cutaneas erodendo, corpus, & in specie faciem, dehonestent. II. qvod, licet non confluant, foveas tamen faciei gratiam detrahentes relinqvant. In præcavendis nunc his malis anxiæ sunt mulierculæ, variis remediis his ob viam ituræ. Qvædam lactis cremorem pustulis; qvædam folia betæ albæ, stolido consilio, & damno haut carente, de qvô *Forest. lib. 6. Obs. 50. 51.* applicant: qvædam pingved. capon. alb. magis laudant; qvædam ☍ amygd. dulc. Verum cum pingvia poros obstruendo insensibilem transpirationem valdè vel omninò impediant, hinc innumera mala delicatis corporibus inducant, magis placet Cl. Knôfelii remediũ in *Misc. cur. An. 4 & 5. Obs. 60. p. 50.* cõmunicatũ, qvô, brevitatis rationem habentes, B. L. remittimus. Pustulis perfectum pus monstrantibus, exsiccationis gratia svasi cerevisiam secundariam lupulatam recentem (qvod bene notandum, fermentata enim, ob contractum, sub fermentatione, acorem, non modo non opem fert, sed etiam noxia existit) qvam cum ☍ ♀. p. d. vel & li-

vio communi paulò fortiori parum alcalisatam, non sine brevi pustularum exsiccatione applicatam vidimus. Qvo facto pro facie detergenda obtuli ▽. sperm. ran. itid. non nihil impraegnatam ☋ ♀i, & Cosmet. Clavii ex bismatho parat. vel aliis ♄nis, excepto saccharô ♄ni, alcalinum consortium, ratione acidi ✝ti, minimè ferente. Plura qvi cupit, adeat, *Misc. Cur. Ann. 6. & c. Append. p. 192. Rosencreutzer. Astronom. Infer. Mynsicht*, aliosqve.

§. 27. Hæc fuit methodus medendi variolis præsentibus, qvam potuit, brevissimè proposita; Haut rraò tamen contingit, ut post sui disparitionem molestiam adhuc nobis creent, ob plurimam mala, qvæ utplurimum post se trahunt (sie lassen immer ein Stänckgen hinder sich) nim. vitia totius habitus corporis, atrophiâ, cachexiam: partium, lancinationes dolorosas, phtisin, tusses ferinas, loqvelæ amissionem, oculorum auriumq; vitia, capitis tineas, scabiē &c. Hæc ergo metuenda partim sunt præcavenda, partim præsentia, curanda. Præcavemus hæc optimè, suppuratione nimirum peractâ, & svammulis nunc decidentibus, purgatione institutâ per ☿ dulc. acuatum stimulô cujusdam purgantis fortioris, v. g. gr. aliqvot pulveris jalap. excipiendo hæc in paucula rosarum conserva. Curatio horum specialem meretur consideratiomem, interim non pigeat freqventiorum saltem, eorumq; hac vice notatorum, adjicere medelam. Nimirum, cum institutâ laudata purgatione ☿li nihilominus infantes incurrerent oculorum vitia (utplurimum ob corporis intempestivam nimis, aëri frigido inclementioriqve, expositionem) v. g. inflammationes, phlyctenas, aliaqve, his medicabatur debitis ophthalmicis. Recep. ▽ ophthalmicam qvamcunqve, euphras. fænic. chel. maj. leviter vitriolatam infudi croco metall. vel vitro ♁ii, spatiô noctimeri in loco calido digessi pro sufficiente vitrioli ♁lis extractione: hinc depuratam filtrando, pro rei exigentia conjunxi cum pulveribus absorbentibus (ubi nimirum suspicio lachrymarum acriorum aderat) Terreis, ♄ninis, Sach. cand. aliisq; ad hoc negotium aptis. Externè, aversionis, ut vulgò dicitur, gratia, vel in nucha, vel pone aures applicatum vesicatorium est, servando per 8. vel plures dies vulnusculū

supra

supra citatô empl., pro lymphæ effluxu, apertum; cum optimo successu.

§. 28 Præter oculorum vitia in & qvibusdam notati molesti artuum dolores & lancinationes præprimis circa scapulæ & humeri dearticulationem. Pro his infringendis internè datum est decoct. lign. sassafr. cum passul. aliisqve lympham acrem temperantibus, paratum, superaddendo omni haustui vel essent. Lign. Sassafras cum ⊶ serpill. paratam vel Essent. myrrh. alcalisatam vel Elix. propr. alcalisatum vel liq C. C. succinatum D. Mich. Externè verò prospectum partibus est ⊶ ⊖✱c. vinoso temperato tamen vel cum Sp. V. rectif. solo, vel meliori ex instituto ▽ articulari ad extra D. Mich.

§. 29. Tertium vitium à variolis relictum observare licuit aliqvam partium atrophiam, insigni cum vocis raucedine, maximisq; infra umbilicum torminibus, conjunctam, in filiola fabri lignarii qvinqvenni. Huic, cùm viscida pituita, vermes non pauci (qvorum etiam qvosdam non raro, cum fecibus spumosis excernere solebat) circa primas vias stabulare viderentur, præmissa purgatione ex ☿io dulci, egregiè viscida incidente & vermes enecante exturbanteq;, dedi pulverem pect. D. Mich. c. eleosacharo anisi sociatum, ex cujus usu maxima ex parte à materia viscida glutinosâ liberabatur; verum cum adhuc tussicula cum reliqviis mucaginis ægram molestaret, svasi usurpandam potionem pectoralem paratam ex ▽is appropriatis ⊶ ⊖✱ci anisato sympisqve incidentibus resolventibus, expectorantibusqve, & ita ægram sanam dimisi.

§. 30. Jubeor nonnulla adhuc de diæta, sub cursu morbi instituenda, adferre, qvam paucis adornabo verbis. Alimentorum solidiorum, qvia utpl. in principio & statu ægris adversantur, adjungere selectum supervacaneum duxi; nec hæc obtrudenda absq; appetitu ægris sunt; cum nullus, etiam acutissimâ laborans febre, fame pereat unqvam. Redeunte verò appetitu offerenda fermento stomachico adhuc debili nullum negotium facientia, ut ova sorbilia, juscula, in specie avenacea cum passulis conqvas-

satis parata, in casu ubi abest diarrhœa. Qvoad potum perperam à qvamplurimis interdictum, parum habeo qvod moneam, cum hujus intermissio neutiqvàm à patientulis, præsertim nonnihil adultis, sit impetranda; qvapropter, ut evitemus noxam, is non adeò frigidus, in simulq; sub eruptione medicatus per gelat. C. C. recentem super △e prius solutam, vel pomum eqvinum, est præbendus, ut sic unâ fideliâ, ut proverbio dicitur, duos dealbemus pariter, sitim nempè temperando & expulsionem promovendo. Vinum liberali adeò manu porrigendum non est imprimis acido-austerum, malum ab acido p.n. oriundum, exasperans; exigente tamen necessitate & in virium nimio langvore hoc, & in specie Rhenanum, cum debito tamen moderamine & denegari haut omnimodè debet. Malo profligato ægri, præsertim tempore hyberno, adhuc aliqvandiu domi sunt detinendi, cum plurimos, ob aëris externi intempestivum usum, morbis denuo afflictos gravissimis non semel imò mortuos qvotidiana & lugenda testetur experientia.

§. 31. Tandem & anteqvam colophonem discursibus hisce imponam, ventilare liceat adhuc qvæstionem Medicis satis ambiguam, an nimirum præservatio à variolis sit possibilis? Autores heic in diversas trahi lites experieris horum evoluturus scripta. Autoritate ingeniosissimi Helmontii Tr. de Tempore §. 54. *p.m.* 509. & fiduciâ sublimiorum remediorum, fermenta morbosa penitus destruentium, amplecti affirmativam confessum sit. Mens autem præclarissimi hujus Philosophi & Medici est, ut spretis crisibus, non sine tædio à Medico & patiente expectatis, morbum aptis remediis, in primo statim principio profligamus, & sic in prima, ut dicitur, herba obtruncemus, ne altas agat radices. Egregium sane effatum! Sed qvî sunt, mi Helmonti, hoc ritè perpendentes & non potius cachinnô excipientes; & si qvi essent, qvibus meliora finxit præcordia Titan, hoc verum censentes, unde depromenda remedia, divinum ejusmodi effectum præstantia? Prostant eqvidem, observatione Præclarorum in re medica Virorum, qvædam, spem nobis facientia aliqvam. Sic Essent. suam anonym. Præclar. laudat Langius ☿um dulcem Misc. Curios. aliqvoties jam

citata

citata. Elix. Propr. Paracelſ. aliaq; alii; aſt vereor, ut hæc ſemper ſperatum præſtent officium, nosq; excidere ſpe ſinant. Mihi, ſalvâ tamen aliorum prærogativâ, duo ad hoc negotium eligenda ſimplicia arrident, ☿ nimirum & ♃, intimos corporis perreptantia receſſus, latitantesq; in his morboſas mineras invertentia & eliminantia. Abſit autem, ut hæc ſvadeam uſurpanda cruda, ſed ſpagiricè & non vulgari modo præparata. Nimirum ambo hæc corpore ab impuritabus, qvas ſecum vehunt, qvam optimè ſunt liberanda, qvod in ☿io aſſeqvimur duplici viâ. I. Præſtò ſit retorta terrea, tubulata, cui ad aptandæ aliæ, duæ (ſie müſſen fein feſte zuſammen gebacken ſeyn) firmiter. His, convenienti impoſitis furno oblongo excandefactisqve probè, injiciatur debita in qvãtitate ☿. viv. prloabens, agitatus △e (er praſſelt gewaltig hindurch) fumi ſub forma in vas recipiens appoſitũ. Finitâ operatione eximendus eſt ☿, & per corium pro ſeparatione 🜍is impur, copioſè undiq; vaſi adhærentis, trajiciendus. Hic labor 2. 3. 4. ad lubitum reiterandus, prout nimirum magis vel minꝰ finiſatum eſſentificatumq; ☿um volumus. Aliâ viâ ita proceditur. Nim. cum ⊖e com. vitriolo &c. ☿ eſt ♎ndus hinc per alcalia ut Calce viva ⊖. ♀. it. ♀. crud. limat. ♂ &c. in priſtinam ☿ii formam reducendus eſt; hinc denuò ♎ndus, reducendus &c. qvoad lubuerit, & magis purum hunc exoptamus. Ex eodem fundamento & procedit ☿ magneſiacus ſeu magneſia ♄ni Veterum, qvi nihil aliud qvam ☿ ♃ii per cryſtallos ♄ni, ex hujus vitro conficiendos, ſæpius ♎tus, hinc per alcalia reductus; ob ſplendentem & lucidum fulgorem de ſe emittentem certè miraculoſus, præprimis ideo, qvia magnetis ad inſtar ☉ laminatum ad ulnæ ſpatium diſtans licet, trahit, cumq; hoc jungitur inſeparabiliter, ita, ut nulla arte iterum divelli qveat; ſed tranſeat hæc cùm ſublimiorem ad chemiam ſpectet, ſecretioribusqve laboribus inſerviat.

§. 32. Ex noſtro ☿io nunc ita finiſato, à 🜍e impuro depurato & aſtrali, qvæ tibi premittere, in morbis præprimis à vitioſa lympha pronatis, ut lue ♀ea, morbis cum excretione cutanea conjunctis &c. qveas remedia, Tu Ipſe judicabêre B. L. ego hoc

fal-

saltem addo, qvod exin parata medicamenta planè alia sint, multis à vulgaribus parasangis differant, citraqve salivationis, à ☿e impuro derivandæ, notam, in corpore nostro optatissimum effectum exferant.

§. 33. Alterum subjectum, propter suam in medicina nobilitatem, multis extollere laudibus non vacat, cum factum hoc sufficienter sciamus à B. Valentino, Kerck. *in Carr. Triumph.* Cōmentatore, aliisq; &c. Sufficiat proposuisse medicinam haut fucatam, sed veram adq; Basilii mentem, magis tamen apertè & absq; ullis difficultatibus, concinnatam. Nempe Recip. Mineræ ♁ii, prout ex Hungaria affertur, silicib9 partim flavis, partim crystallinis, intermixtæ q.p. huic subtilissimè tritæ add. aëris cōcētrati⊖is ♀i, (⊖b9 enim sine opus aggrediendum non est) ana partem dimidiam. Hæc omnia inferantur phiolæ, seponanturq; superfuso rore majali vel ▽ pluviali Martis, vase aperto (ne rumpatur ob fermentantem mineram) ad fermentationem. Hâc peractâ procedatur secundum modum á Basilio Kerckringioq; descriptum, ut acqviratur ✢ ♁le philosophicum. Hoc ita paratum superfundatur mineræ novæ optimè itidem levigatæ ad 3. digit. eminentiam, repetendo laborem, donec omnis extracta Tinctura sit. Hanc de novo supra dictis salibus legitimo pondere additis, fermentare oportet, hinc ♌re, primò lento △e & qvi saltem sufficit ad prolectionem phlegmatis, seorsim servandi; post fortiori, evecturo ☍ rubicundum, pellucidum, millibus striis in recipiens depluens. His ita peractis cum phlegmate primò stillante servatoqve ex capite mortuo extrahe ⊖, qvod coagulatum ☍oq; junctum rubicundo, prægressa ♌one, hoc exaltat in ☍ rubino rubicundius, nobilissimam in desperatissimis casibus, iisq; imprimis ex sangvinis succorumqve cæterorum impuritatibus, natis, medicinam.

§ 34. Hisce nunc tam ☿libus qvam ♁libus medicamentis, legitimâ methodo succurrendum censemus variolis metuendis: ab his enim harum fomes, ob summos, qvos ha-

bent,

bent, penetrandi corporis intimos recessus, dotes, extingvitur, certeq; sine criseos i.e. ulcuscularum seu ipsarum variolarum, criticâ evacuatione à natura protrusarum, metu, secundum laudati Helmontii effatum, evanescet. O utinam ☿lium & ♁lium osores, hæc cãe & angve pejus fugiẽtes, secũ reputarent, qvalia arcana, nõ dicã arcanorum miracula, sub horũ tegmine natura occultârit; sanè õ ejusmodi indigni, nobilissimorum horum subjectorum, censores, contemptores, & sic in Creatorem perjura capita existerent!

§. 35. Interim si qvi sint, qvibus ob certas adhuc enchereses Chemico versatiori tamen haut difficilè aucupandas, vel laboris sumptuumq; tædium, adire Corinthum non liceat, illi in vulgaribus etiam, licet non adeo expeditum, habebunt hac in parte successum, forsan ita impetrandum. Nempe facti certiores de grassantibus variolis, infantibus, qvibus timendæ hæ sunt, porrigant purgans aproppriatum supra laudatum ex ☿io dulci ritè parato & qvasi variolarum alexipharmaco ad *imit. Misc. Cur. Ann. 3. c l.* repetantq; pro rei exigentia. Hinc in usum vocent cinnabarina itidem ratione ☿ii egregia; myrrhata, ut Ess. myrrh. alcalis. castor. Anoynm. Langii; succinata, ut ♒ ⊖✱ci succinatum, liq. C.C. succinat. aliaq; egregiè in hunc finem profutura.

§. 36. Hæc sunt A.L. qvæ Te de variolis, penna qvidem volcate, scire decrevi, si nõ omnia ad votum palatumq; proposuero, meo maturo nondum in re medica judicio, tuæ majori in judicando dexteritati, adscribas velim. Ego interim benignissimo Patri rerum omnium Productori, Conservatori, gratias agam, qvod in hunc usq; diem de animi corporisq; bonis benigniter prospexerit. Faxit & is porrò, ut studium hocce medicum à teneris adamatum ad finem optatum perducam, qvo divinum ipsius nomen laudetur, miserqve proximus consoletur.

Tantum.

COROLLARIA.

I. ♁ per inferiora purgans acqvisitu non adeò difficile, modo in hujus præparatione adhibeantur ♒ minerales temperati, debite & non nimium figentes particulas ♁ii volatiles ferocientes.

II. In ♀i emetici præparatione (qvi vitriolum qvoddã ♁le, prodente hoc ſapore, meritò ſalutatur) inſufficiens eſt ad imit. Mynſ. pondus anaticum ♀i, in 3plo enim 4plo & ultra, reſpectu croci partis unius, recipi poteſt teſte experientiâ, ob virtutem ♁ii inexhauſtam.

III. ⊖ium volatilium fixatio (talis nim. aſſervationi annuos in uſus ſufficiens qvæ eſt) conſiſtit in ſeperatione ☍i empyrevmatici, obtinenenda, ſub rectificatiõe, chartæ emporeticæ vel ſpongiæ in cucurbita altiori ſuſpenſione, hinc Sp. V. rectificatisſimi ſuperinfuſione, reliqvũ particularũ ☍ſarũ imbibẽtis, optimeq; ſic citra viriũ jacturam figentis hæc.

IV. ♁lium fixatorum, v.g. ♁ diaph. bez. min. ♃lis &c. effectus diaphoreſin concernens, nõ ſolùm eſt privativus, conſiſtens nim. in abſorbendo acido primarũ viarũ, vitiô digeſtionũ (ſ. n. enim in nullo ãimalium datur, ſed præſens ceu productum & effect⁹ ſemper habendum eſt) enatô, impediente alias reſpectu congulationis ſangvinis, diaphoreſin; ſed poſitivus; qvatenus hæc, ratione in ſinu adhuc foventis volatilis fermentativi, nondum in totum & penitus, ſed in tantum à ⊕tri acido fixati, ad M.S. abrepti, fundẽdo hanc, diſſolvẽdo & per conſeq. magis agitando, ſudorem in præparato corpore movent, ſicqve contenta morboſa ſero involuta ad peripheriam protrudunt.

V. Vis cinnabarum antepileptica unicè derivanda à ☿io à ♀is acido coagulato; qvippe qvi, a compedibus in primis viis non nihil laxatus fermentatione, totum corpus penetrat, fermenta morboſa acidaqve rodentia qvævis figendo & corrigendo,

gendo, morbos sufflaminat, & partes pristinæ puritati restituit.

VI. ♎ Carminantivus D. Mich. de tribus (qvi meritò carminantium antesignanus salutandus) ⊡sum, ritè præparatus, spirans adorem, non solum viscida (forsan & reliqva carminantia) incidendo, attenuẽdo flat⁹ pellit, sed ipsẽet, etiã in purissimis à cruditatib⁹ corporib⁹, facilè in gas flatulentũ, assũpt⁹, abit, sicq; flatus flatib⁹, ceu cune⁹ cuneũ trudit.

VII. ⊡sum in dicto ♎ non procedit ex ♀o solo, sed maximam partem ex ⦶tro ipso, prout hoc manifestè docet ♎ ⦶tri volatilis ⊡sus, ♎ui de tribus, ut ovum ovo, simillimus.

VIII. ♀. vitriolatus vulgari modo præparatus & Arcan. dupl. Myns. tam ratione fiendi modi, qvã ratione proprietatum & effect⁹ sunt unum idemq; medicamẽtum, qvapropter ineptè à qvibusdam in formulis præscribuntur simul, cum alterutrum horum sufficiat; imò arcano parabiliori & parergo præsente, ♀o viriolato in totam carere possumus, cum utplurimum hic à Pharmacopæis majoris in vendendo æstimetur, sicqve patientium crumenæ magis, non sine conscientiâ, emulgeantur.

IX. Tachenianus ratione acidi volatilis, ex crudo vitriolo accepti, magis existit purgativus qvã vulgaris. In huj⁹ autem præparatione duo notanda veniunt 1. Loco vitrioli ♂tis artificiosè parati sufficere Goslariense vel qvodcunq; non adeò ♀eum (omne enim ♂le arte paratum etiã ex purissimo, ut habetur, chalybe, qvãdiu sub veste viridi apparet ♀is expers non est, levi negotio & enchéresi conspectui dandæ cujusvis.) 2. Saturationis punctũ

tam

tam religiosè a Tachenio in Hipp. Chem. & Clave propositum, vix, conseqvutum studiosè licet, adeò potens esse, ut particulas ♀eas omnes cũ ochra ♁tet, qvin potius solutionem viridem relinqvat; qvapropter aliâ opus est enchereſi, qva mediante hanc pellucidam, hinc crystallos, post inspissationem debitã candidas & adamantinas asseqvaris. nim. ♂ accedat, qvẽ inibi adhuc latens ♀ lasciva, meretricio amplexu recipit, sicq; pristinũ domicilium clarũ pellucidũq; relinqvit, facilè in crystallos elegãtes redigendum.

X. Confortantia seu roborantia calida, non prius remotâ causa morbifica archæum molestante, mirè in qvibusvis jactata morbis, sine omni ratione & efficacia applicantur corpori ægroto, cum natura in motu suo turbata hæc sibi applicare nesciat. Modò igitur prius removeantur removenda, tunc optimè cõfortabitur hoc, majusq; robur à vini boni haustulo experietur æger, qvam si aliqvot amphoras confectionum cordialium ambratarum, totasq; lagenas aliorum liqvidorum confortantium hauserit.

☿lium qvorundam vis ophthalmica consistere videtur in vitriolo adm. volatili & penetrante, cuj⁹ ratione qvælibet oculorum vitia demit, magis tamen promptè qvàm vulgare, qvod ratione acidi paulo fixioris non æqve promptum se sistit.

XII. Sub ♁rum aromaticorum per vesicam destillatione, cum non minimum ab ▽ absorbeatur omnium testimoniô, meliorem & magis profuturum modum vix habemus qvam qndo aromata ex lampadis furno, utpote qvi sine notabili empygreomatis nota hæc ex retortula in vas appositum urget.

F I N I S.